

Ny språklitteratur

Publikationer från språknämnderna

Kielikello, finska språkbyråns tidskrift, har som tidigare utkommit med fyra nummer. Nummer ett av tidskriften innehåller flera artiklar som behandlar namnfrågor. *Sirkka Paikkala* skriver om våra ortnamn som minnen i miljön, i anslutning till Europarådets dagar för Europas byggnadsarv, *Marja Viljamaa-Laakso* om ortnamnen i vårt marknadskraftsstyrda samhälle och *Pirjo Hiidenmaa* om namn på företag och institutioner. Namnet Europeiska unionen och förleden euro- diskuteras av *Helena Rautala* och *Kimmo Tuomaala* respektive *Aino Piehl*. Det andra numret av tidskriften behandlar huvudsakligen temat tilltal. *Matti Larjavaara* diskuterar olika former av artighet och tilltal, *Anna-Leena Noponen* tar upp frågan om bruket av Du och Ni, *Katariina Iisa* skriver om tonfall och tilltal i kravbrev, *Ulla Tiililä* om nekningssord och *Salli Kankaanpää* om titlar och olika sätt att titulera. I numret ingår också en artikel av *Samuli Aikio* om de samiska språken och samisk språkvård. Bland artiklarna i det tredje numret av tidskriften kan nämnas två artiklar som handlar om språkvård inom området medicin, skrivna av *Risto Haarala* samt *Markku Haakana* och *Liisa Raevaara*. Numret innehåller också ett flertal artiklar som behandlar språkriktighetsfrågor. I det fjärde numret av tidskriften diskuterar *Vesa Heikinen* den lingvistiska textforskningens möjligheter att påverka språkbruket och språkutvecklingen, särskilt det journalistiska. I samma nummer diskuterar *Riitta Hyvärinen* kopplingen mellan krångligt myndighetsspråk och krångligt mediespråk. I numret presenteras också den finska motsvarigheten till Svenska data-termgruppen. Artikeln är skriven av *Katri Seppälä*, medlem av gruppen och anställd vid Centralen för teknisk terminologi.

Kieliviesti, Sverigefinska språknämndens tidskrift, har utkommit planenligt med fyra nummer.

I årets första nummer skriver *Pirjo Janulf* om den tvåspråkighet som skolan förmedlar till de sverigefinska barnen. *Aino Piehl* redogör för stavning och förkortning av termerna euro och cent i finskan. *Tuija Määttä* har samlat exempel på bildlig användning av orden *mauste* 'krydda' (subst), *maustaa* och *höystää* 'krydda' (verb) samt *herkku* 'läckerhet, delikatess' och *herkullinen* 'läcker, delikat'. Numret innehåller även två svensk-finska ordlistor: den ena över termer i det nya pensionssystemet i Sverige sammanställd av *Hannele Ennab* och den andra över termer inom alternativmedicin sammanställd av *Margaretha Ternér*. I andra numret berättar *Tomi Valjus* om varför Svenska kyrkan behöver en egen finsk psalmbok, hur översättningsarbetet genomförs och vad psalmboken kan komma att betyda för sverigefinnarna. *Kristiina Ruuti* redogör för de föredrag som *Pirjo Hiidenmaa* höll på språknämndens årliga språkvårdsseminarium. Föredragen handlade bl.a. om talspråksinlag i tidningsspråket och den renässans som dialekterna i Finland för närvarande upplever. *Margaretha Ternér* har sammanställt en svensk-finsk lista över leverns anatomi och sjukdomar. Numret innehåller även en anmälan om den fjärde ordlistan i språknämndens publikationsserie, "Svensk-finsk förteckning över växter och djur". I tredje numret skriver *Esko Melakari* om vad regeringens proposition "Nationella minoriteter i Sverige" betyder för sverigefinnarna. *Nina Martola* recenserar den första enspråkiga ordbok över det finska språket vars målgrupp är utlänningar. *Leena Huss* kommenterar några av artiklarna i boken "Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsspråksperspektiv", redigerad av Kenneth Hyltenstam. Numret innehåller också information om ett program, som språknämnden tillsammans med Keyser Software har utvecklat för att sprida nämndens ordlistor i elektronisk form. *Sari Högländer* skriver om det senaste årliga studie- och samrådsmötet för lektorer som undervisar i det finska språket och den finska kulturen vid universitet utomlands. *Hannele Ennab* har sammanställt en svensk-finsk förteckning över Mumifigurer och *Margaretha Ternér* en lista över termer som hänför sig till arvsskifte. Årets

sista nummer innehåller en artikel av *Satu Gröndahl* om Kalevalaöversättningar i allmänhet och om den långa svenska Kalevalatraditionen i synnerhet med anledning av Lars och Mats Huldéns nya svenska översättning av Kalevala. *Arja Meski* skriver om kongruensen i finskan och *Paula Ehrnebo* om översättning till finska av ordet *akademiker* och ordparet *civilingenjör* och *civilekonom*. Numret innehåller även en förteckning över de svenska landskapsinspekterna med finska motsvarigheter samt första halvan (A-K) av en svensk-finsk lista över tecknade sagofigurer sammanställd av *Hannele Ennab* och en svensk-finsk lista över lungans anatomi sammanställd av *Margaretha Terner*. Tre av årets nummer innehåller dessutom spalten Frågor och svar.

LexicoNordica 6. Nordisk forening for leksikografi i samarbeid med Nordisk språkråd. Red. Henning Bergenholtz og Sven-Göran Malmgren: Oslo 1999. 255 sidor.

Temat för detta nummer är invandrarordböcker i Norden, och framför allt uppmärksammas Lexin-projektet (Lexikon för invandrare) som startade i Sverige på 1970-talet och som inspirerat till liknande projekt i grannländerna. Ett nyckelord var återanvändning av en och samma källspråksbas vid redigeringen av nya lexikon.

Nyt fra Sprognævnet. 1999 nr. 1-4. 16 s. + 16 s. + 16 s. + 16 s.

Hvert nummer indeholder et udvalg af sproglige spørgsmål til nævnet, bogomtaler og artikler om sproglige forhold. Årsgangens artikler er: *Henrik Galberg Jacobsen*: År 2000-problemer, *Niels Davidsen-Nielsen*: Komma i engelsk og dansk (nr. 1), *Arne Hamburger*: Pia Jarvad – 25 år i Sprognævnet, *Pia Jarvad*: Nye Ord 1955-98. Ordbog over nye ord i dansk 1955-98, *Niels Davidsen-Nielsen*: Komma i engelsk og dansk nok en gang (nr. 2), *Ebba Hjorth*: Den Danske Ordbog – en kommende kollega til Retskrivningsordbogen, *Anita Mai Ågerup*: Den bare skjorte (nr. 3), *Vibeke Sandersen*: Grammatisk eller naturligt

køn, *Birgitte Brinkmann Thomasen*: Om ord og ordformer som glider ud af Retskrivningsordbogen (nr. 4).

Språkbruk, den finlandssvenska språkvårdens tidskrift, har som tidigare utkommit med fyra nummer. I det första numret av tidskriften diskuterar *Peter Slotte* ortnamnens betydelse, uppkomst och utveckling i anslutning till dagarna för Europas byggnadsarv. *Gunilla Harling-Kranck* tar i sin artikel upp gatunamnen i Helsingfors. I samma nummer ingår också en artikel av *Øystein Alexander Vangsnes*. Vangsnes tar upp några syntaktiska egenomligheter i de finlandssvenska dialekterna. Dessutom ingår en finsk-svensk ordlista över arbetstidstermer. Nummer två av tidskriften innehåller en presentation av Svenska datatermgruppens arbete, skriven av *Charlotta af Hällström*. Här ingår också en artikel av *Catharina Grünbaum* om finlandssvenskan och sverigesvenskarnas inställning till finlandssvenska språkproblem. I samma nummer ingår också en recension av Marketta Sundmans bok *Barnet, skolan och tvåspråkigheten* skriven av *Marika Tandefelt* och en rapport från Hugo Bergroth-sällskapets ungdomsspråksseminarium skriven av *Mia Falk*. I nummer tre av tidskriften skriver *Marika Tandefelt* om finlandssvenskan i tusen, *Åsa Mitts* om statuskillnader mellan dialekt och högspråk och *Ellinor Hellman* om tvåspråkigheten i Helsingfors svenska skolor. I det sista numret för året ingår den andra delen av *Marika Tandefelts* artikel om finlandssvenskan under tusen år och *Ellen Bijvoets* och *Godelieve Laureys* jämförelse av svenska och nederländska som pluricentriska språk. Dessutom ingår en arbetskonfliktsordlista och ett ord- och artikelregister för år 1999.

Alla nummer innehåller språkfrågor i urval och anmälningar av nyutkommen litteratur.

Språkkureren er et lite blad som Norsk språkråd gir ut i fire nummer i året med et opplag på 5 500, i første rekke for journalister. Hensikten med bladet er å styrke skriftnormene i norsk og ellers bidra til at avisspråket blir bedre.

Språknytt, meldingsbladet for Norsk språkråd, kommer vanligvis ut med fire nummer på 20 sider i året. I 1999 kom det ut to ordinære nummer (begge på 24 sider) og nummer 3-4, som var på 28 sider. Opplaget er på 25 500 eksemplarer. Av innholdet i 1999-årgangen nevner vi:

I nummer 1: Nordisk sprogsamarbejde – på nye betingelser av *Jørn Lund*, Villagris og krisekrem. Ord vi brukte i okkupasjonstida av *Einar Lundeby*, Om Bohuslans dialekter av *Birgit Falck-Kjällquist*, Kartlegging av voksnes leseferdigheter av *Egil Gabrielsen*, Fornavn i Norge – navnemoter og motenavn av *Anne Svanevik*.

I nummer 2: Ikke lenger hovedformer og sideformer i bokmål? av *Lars Anders Kulbrandstad*, Nye retningslinjer for ordtilfanget i nynorsk av *Jan Terje Faarlund*, Prosjektet Talemålsendring i Noreg av *Gunnstein Akselberg*, Innsamling av norsk ordtilfang på 1700- og tidlig på 1800-tallet av *Jan Ragnar Hagland*, Radikalt bokmål i norsk presse av *Kirstina Reitan* og Hva heter levnettsløp på latin? av *Svein Nestor*.

I nummer 3-4: Då nynorsken kom til universitetet – eit hundreårsminne av *Kjell Venås*, Språklig mangfold og språklig toleranse av *Helge Omdal*, Fellesspråklige lærebøker i skolen av *Kjell Lars Berge*, Ingen-språk, klarspråk eller innbydelse til meningsfull lesing? Om språk i lærebøker av *Dag Finn Simonson* og Montréal (mōreal) eller Montreal (māntreål)? av *John Kristian Sanaker*.

Hvert nummer inneholder dessuten en fast spalte "Grammatikkbiten", skrevet av *Jan Terje Faarlund*, og en nyordsspalte, som *Vigleik Leira* står for.

Språkvård, Svenska språknämndens tidskrift, har som tidligere utkommit med fyra nummer, men med en ny formgivning.

I nummer 1 behandler *Sven-Göran Malmgren* den senaste valdebatten, *Lars-Gunnar Andersson* visar i en artikel att svenska språket har en förhållandevis stark position, *Lena Moberg* ger en exposé över nya ord och uttryck, *Carl Z funde-*

rar över det nya *okej*, som används för att visa att man som lyssnare hänger med, *Margareta Westman* gör i en artikel tummen uppför rappare som rappar på svenska. I nummer 2 redovisar *Olle Josephson* för en undersökning av attitydsskillnader när det gäller språk mellan folk i allmänhet och språkvetare, *Emma Sköldberg* ser närmare på vad ordspråk är, *Peter A. Sjögren* tar upp frågan hur främmande geografiska namn skall återges i svenskan (Lake Superior eller Övre sjön?) och redovisar hur Nationalencyklopedin har valt, i en notis uppmärksammas att en avhandling skriven på engelska om svenska innehåller en lång sammanfattning på svenska. I nummer 3 återges en artikel av *Ulf Teleman* och *Margareta Westman* "Länge leve svenska språket?" från Svenska Dagbladet, som påminner om det förslag till handlingsplan för svenska språket som Svenska språknämnden tidigare lagt fram. *Arne Olofsson* reviderar några etymologiska uppgifter i Nationalencyklopedins ordbok. *Margareta Westman* recenserar "Engelska – öspråk, världsspråk, trendspråk" av Jan Svartvik och antologin "Sveriges sju inhemska språk" redigerad av Kenneth Hyltenstam. I detta nummer finns också ett register över innehållet i Språkvård 1995–1999. I nummer 4 försöker *Bertil Hansson*, ordförande i Bibelkommissionen, besvara frågan "Varför måste så mycket ändras i den nya bibelöversättningen?". Ana Martinez undrar i "Språket för majoriteten" över alla reklamkampanjer på engelska i Sverige. *Britt-Louise Gunnarsson* redogör för en undersökning av den ökande användningen av engelska vid våra universitet.

Dessutom innehåller varje nummer också insändare, kortare anmälningar av nyutkommen litteratur samt en avdelning för frågor och svar.

Statsspråk er et lite blad som Norsk språkråd utgir for å bedre språket i statsadministrasjonen. Det kommer med fire nummer à fire sider i året og har et opplag på 18 500 eksemplarer.

Danmark

Vibeke Sandersen

Andersen, Stig Toftegaard: Talemåder i dansk. Ordbog over idiomer. Munksgaards Forlag, København 1999. 419 s.

Bogen er den mest omfattende ordbog over idiomatiske vendinger som er udkommet på dansk. De idiomatiske vendinger afgrænses fra ikke sammensatte ord brugt i en konventionel overført betydning, ligeledes fra ordsprog og fx bonderegler, som udgøres af hele sætninger, mens de idiomatiske vendinger i deres grundform er mindre end hele sætninger. Idiomatiske vendinger er relativt faste i deres ydre form, de har en samlet betydning som ikke fremgår af det enkelte elements betydning, og de betegner abstrakte fænomener. I ordbogen er talemåderne alfabetiseret efter et kerneord. Hver ordbogsartikel består af en opslagsform, variantformer, stiloplysninger, evt. bibelhenvisninger, definition, henvisning til dansk emneregister, engelske tyske og franske ækvivalenter og synonyme danske talemåder.

Brandt, Søren: Modal Verbs in Danish. Travaux du Cercle Linguistique de Copenhague. Vol. XXX. C.A. Reitzels Forlag, København 1999. 198 s.

Denne afhandling om de danske modalverbers semantik foreslår en tredeling af betydningsvarianterne, nemlig referat af andres udsagn, fremtid og forpligtelse. Disse tre varianter findes i alle danske modalverber. Efter et kapitel om modalitetsbegrebets dimensioner beskrives de enkelte modalverber som lexemer, deres hovedvarianter og deres brug, koncentreret om de forskellige betydninger de kan udtrykke. Hvert enkelt modalverbuds modalitet relateres til centrale begreber som negation, tid og passiv. I et kapitel om syntaktiske modalkonstruktioner gennemgås bl.a. modalverber i koordination og kombination, argumentstrukturer og konstruktioner med adverbier. Sidste kapitel behandler selve modalitetsbegrebet og opstiller

regler for en dansk modalgrammatik. Afhandlingen slutter med en omfattende litteraturliste.

Carlsbæk, Poul og Møller, Bent: Modern Public Sprog-Management. Dafolo Forlag, Frederikshavn 1998. 59 s.

I publikationen advarer to konsulenter mod konsulentsprogets invasion i det offentlige. Hensigten med publikationen er at styrke kontakten mellem borgeren og det offentlige. Der påvises en ny sprogstil i den offentlige sektor og forklares hvorfor dele af den går hen over hovedet på borgerne. Et emne som politisk korrekte ord og managementsproget tages op. Der er en gennemgang af den moderne offentlige sektors funktioner som myndighed og serviceorgan, om borgeren der bliver kunde, og om forvaltningschefernes nye rolle som mediestreng. Sidste kapitel er en liste over de nye slagord med forklaringer der udtrykker forfatternes holdninger til disse ord.

Colliander, Peter og Korzen, Iørn (red.): Ny Forskning i grammatik. Fællespublikation 5. Sophienbergsymposiet 1997. Odense Universitetsforlag, Odense 1998. 269 s.

Bindet er det 5. i rækken af fællespublikationer for projektgrupperne "Grammatik over det danske sprog" og "Lingvistik og fremmedsprog" under Statens Humanistiske Forskningsråd. Bindet indeholder ét bidrag om dansk sprog: Erik Hansen: Kriterier for inddeling af ledsætninger. I sin diskussion af klassificeringen inddrager Erik Hansen ud over den danske tradition repræsenteret ved Mikkelsen 1911 og Diderichsen 1962 angelsaksisk og germansk tradition.

Collin, Finn, Sandøe, Peter, Stefansen, Niels Chr.: derfor – bogen om argumentation. Hans Reitzels Forlag, København 1987, 5. oplag 1998. 175 s.

Bogen, der er en moderne kritisk logik, henvender sig til alment interesserede læsere og forudsætter ingen specialviden. Den er bygget op omkring alment forståelige eksempler på argumentation hentet fra aviser og bøger. Hvert afsnit slutter med

en række kontrolspørgsmål og analyseøvelser. Bogen slutter med et register over centrale udtryk og begreber.

Collin, Finn og Guldman, Finn: Sprogfilosofi – En introduktion. Gyldendals Forlag, København 1998. 311 s.

Bogen henvender sig til en bred læserkreds fra alment interesseret til universitetsstuderende. Fremstillingen er baseret på anglo-amerikansk tænkning, hvor sprogfilosofi er udskilt som en særlig disciplin. Den har som sit gennemgående fundament kommunikationsmodellen. I første kapitel behandles nogle klassiske teorier om sproglig betydning. Andet kapitel handler om den sprogopfattelse der med udgangspunkt i Wittgenstein og væsentligt inspireret af Austin betragter sproget i dets konkrete brug. Begrebet talehandling introduceres, og sætningen præciseres som den primære sproglige enhed i en semantisk analyse. I de næste kapitler behandles de singulære udtryks semantik og prædikationslæren. Herefter gennemgås teorier om sandhed, så følger et kapitel om den amerikanske filosof Davidsons program, herefter et kapitel om talehandlinger og et om fortolkningsteori. 9. kapitel refererer to væsentlige kritikere af den hidtil fremlagte lære om sproglig betydning, Quine og Dummett. Til slut genoptages prædikationslæren i lyset af ekstensionalitetetsproblemet.

Copenhagen Working Papers in LSP. Fagsprogsforskning på Handelshøjskolen i København 1–6, 1998. Institut for Fransk Italiensk og Russisk, Handelshøjskolen i København, Dalgas Have 15, 2000 Frederiksberg. 158 s.

Af årgangens 6 hæfter har følgende særlig interesse for studiet af dansk: *Iørn Corzen*: At tale om ting. Om substantiver og substantivgruppers betydning og brug – med særligt henblik på italiensk og dansk (2), *Michael Herslund* (red.): Lingvistisk oversættelse (3) og *Lita Lundquist* (red.): Inferens i sprog og tekst: hvordan forstår vi det vi (ikke) forstår?

Af indholdet af 6. hæfte er af særlig interesse for studiet af dansk sprog: *Lita Lundquist*: Inferens i sprog og tekst: hvordan

forstår vi det vi (ikke) forstår?, *Bente Lihn Jensen*: Om paratakse på dansk. V og V-konstruktioner og *Lotte Jansen*: Tekststrukturer i russisk og dansk. (6).

Cramer, Jens og Vive Larsen, Erik: *Dansk som nabosprog*. Dansk grammatik for svensktalende. Aarhus Universitetsforlag, Århus 1999. 96 s.

Hensigten med bogen er at svenskere skal lære at forstå dansk bedre, ikke tale det. Efter en programmerklæring om vanskelighederne ved danskeres og svenskeres gensidige sprogforståelse gennemgås hovedpunkter af dansk sproghistorie, ordforrådets historie, dialekter, regionalsprog og rigsmål, forholdet mellem lyd og skrift med hovedvægten på skriften, ordklasser og bøjning, syntaks og ordforråd.

Danske Folkemål. 41. bind. Udgivet af Institut for Dansk Dialektforskning, Københavns Universitet. C.A. Reitzels Forlag, København 1999. 197 s.

Bindet, der er tilegnet Ingelise Pedersen og Finn Køster, indeholder følgende artikler: *Marie Bjerrum*: Fjølde-etymologier. Supplement til Fjøldeordbogen, *Inger Ejskjær*: *strippe* og andre ord for malkepand i danske dialekter, *Inger Bévort*: En ærøsk kilde fra 1869, *Bent Jul Nielsen*: Hjælpeverberne have og være i danske dialekter. En kommenteret gennemgang af nogle dialekttekster, *Karen Margrethe Pedersen*: Genusforenklingen i københavnsk, *Frans Gregersen*: Sociolingvistikens forandringer. Indledende knæbøjninger før Projekt Bysociolingvistik eventuelt genoptages, *Tore Kristiansen*: Unge sprogholdninger i Næstved 89 og 98, *Jann Scheuer*: Maskuliniteter, rekruttering og dialogiske idealer. Bindet slutter med bibliografier over Inge Lise Pedersens og Finn Køsters publikationer.

Danske Studier 1999. C.A. Reitzels Forlag, København 1999. 236 s.

Blandt bindets store artikler bør særlig fremhæves *John Kousgård Sørensen*: Etymologi – teori og praksis. Efterskrift ved Iver Kjær. Artiklen, der var et foredrag i Selskab for Nordisk Filologi, er posthumt udgivet. Den indledes med et overblik over den etymologiske videnskabs historie og de ældre og nyere etymologiske ordbøger og opridser hovedtræk af den etymologiske debat. Desuden er der *Jørgen Schack*: Blandt sprogets kimærer, hvis emne er de såkaldte teleskopord, ord opstået ved teleskopering, dvs. at leddene i et komplekst leksem skydes ind i hinanden, hvorved noget af udtrykkets mellemste del forsvinder. Reduktionstyperne defineres og gennemgås. Derefter diskuteres andre former: kontaminationer og blends. Endelig drøftes de fremkomne sammensætningsrelationsarter. Blandt boganmeldelserne bør i forbindelse med sprognævnsarbejdet særlig nævnes *Allan Karker*: Christian Michelsen: Idiomordbog. 1000 talemåder, *Allan Røder*: Danske talemåder og *Stig Toftegård Andersen*: Talemåder i dansk. Ordbog over idiomer, desuden *Bente Holmberg*: Bent Jørgensen: Storbyens gadenavne.

Daidsen-Nielsen, Niels, Hansen, Erik og Jarvad, Pia (red.): Engelsk eller Ikke Engelsk? That is the question. Engelsk Indflydelse på Dansk. Gyldendals Forlag, København 1999. 152 s.

Dansk Sprognævn holdt i marts 1999 en konference om engelsk indflydelse på dansk. Der blev holdt 6 foredrag om emnet og udgivet en debatbog hvori disse foredrag er aftrykt. Som optakt genoptryktes *Niels Daidsen-Nielsen og Michael Herslund*: Dansk han med sin tjener talte, der oprindeligt kom som kronik i dagbladet Politiken, og hvori de to professorer udtrykker deres bekymring for det danske sprogs skæbne. De seks artikler er: *Michael Herslund*: Dansk som "det andet sprog", *Fritz Larsen*: Stands, eller jeg siger bang, *Bent Preisler*: Engelsk ovenfra og nedenfra: Sprogforandring og kulturel identitet, *Helge Sandøy*: Engelske ord i norsk, *Erik Hansen*: Det gode afløsningsord, *Pia Jarvad*: Den engelske påvirknings art og mængde. Som afslutning på bogen er aftrykt Svenska

spårknämndens Forslag til handlingsprogram til fremme af det svenske sprog, i dansk oversættelse ved Anne Marie Bjerg.

Det Sproglige Kunstværk. Modersmål-Selskabets Årbog 1998. C.A. Reitzels Forlag, København 1998. 123 s.

I årbogens artikler fortæller forfattere og forskere om digtningen, om poesiens regler, om oplæsning af poesi osv. Blandt artiklerne kan nævnes *Jørgen Fafner*: Strofens magt og herlighed, *Erik Skyum-Nielsen*: Hvad skal vi med poesien?, *Lisbeth Smedegaard Andersen*: Salmen som sprogligt kunstværk og *Torben Brostrøm* : Hvad tænkte egentlig modernismen?

Engberg, Jan: Introduktion til Fagsprogslingvistikken. Forlaget Systime, Århus 1998. 110 s.

Bogen fokuserer på problemet om hvad fagsprog er. Den opstiller teser om de generelle kendetegn for fagsprog, og et afsnit omhandler fagsprogs opståen. Bogen indfører i forskellige tilgange til beskrivelse af fagsprog (den leksikalske, den stilistiske, den pragmatiske og den vidensorienterede), den inddeler fagsprogstekster og beskriver teksttyperne. Et kapitel er helliget juridiske fagtekster og deres sprogbrug og et andet tekniske fagtekster og teknisk sprogbrug. Bogen slutter med en fyldig litteraturliste.

Fransen, Bertel: Retskrivningsregler, 3. ændrede udgave. Forlaget Didactica, København 1999. 69 s.

Hæftet er en bearbejdet version af retskrivningsreglerne bag i Retskrivningsordbogen 1996. Efter hvert afsnit er der henvisning til Retskrivningsordbogen. Hvert afsnit slutter med nogle test med facitliste. Hæftet behandler emnerne dobbeltskrivning eller enkeltskrivning af konsonant, storet eller lille begyndelsesbogstav, orddeling, sammenskrivning eller særskrivning, staveproblemet *ad* eller *af*, bøjningsforhold og tegnsætning. Til sidst er der en nyttig pædagogisk vejledning i Retskrivningsordbogens brug.

Fredsted, Elin: Analyser af dansk og tysk talesprog. Novus Forlag, Oslo 1998. 358 s.

Bogen er en forkortet udgave af forfatterens ph.d.-afhandling. Udgangspunktet har bl.a. været et EU-støttet projekt "Dansk og tysk som fremmedsprog inden for handel og erhverv i Schleswig-Holstein og Sønderjyllands Amt", som forfatteren deltog i 1992-94. Materialet til den sprogbrugsbeskrivelse som er bogens hovedindhold, er et sprogkorpus fra turistbranchen. Efter en indledning, der bl.a. rummer en beskrivelse af det indsamlede materiale, en kort karakteristik af sproget i korpus, valg af "funktionelle beskrivelsesmodeller", følger et kapitel om den pragmatiske metode der er anvendt. 3. kapitel omhandler en undersøgelse af høflighed i monologer. 4. kapitel beskriver orienterende samtaler på danske og tyske turistbureauer, specielt af samtaleåbninger og afslutninger. Det følgende kapitel er selve samtaleanalysen. Kapitel 6 drejer sig om kriser i kommunikationen. Bogen slutter med en sammenfatning på tysk og en litteraturliste.

Gimbel, Jørgen, Holmen, Anne og Norman Jørgensen, J.: "Det bedste Københavns Kommune har foretaget sig hidtil". Beskrivelse og evaluering af sproggruppeforsøg i skoledistrikterne 6 og 12 i Københavns Kommunes Skolevæsen 1996-99. Københavnerstudier i tosprogethed. Bind 31. Københavns Kommune, Danmarks Lærerbogskole 2000.

Dette bind af Københavnerstudier beskriver et pædagogisk udviklingsprojekt om indskoling af tosprogede elever, der er blevet udført på skoler i Københavns Kommune fra 1996 til 1999. Det drejer sig om et "sproggruppeforsøg" hvor en tosproget lærer har arbejdet sammen med et par danske lærere om en klasse bestående af en "sproggruppe" af tosprogede elever med samme modersmål som den tosprogede lærer og en gruppe elever med dansk som modersmål. Desuden har der i klassen været et antal tosprogede børn med forskellige modersmål.

Hanselmann, Johannes og Swarat, Uwe: Teologisk ordbog. Lohses Forlag, København 1999. Ca. 3.000 opslagsord.

Bogen er en oversættelse og bearbejdelse af et tysk forlæg foretaget af *Helmer Hedegaard Jensen*. Det er ikke bare en ordbog i almindelig forstand, men en alfabetisk ordnet gennemgang af termer, begreber og begivenheder, dels sådanne som bruges specielt inden for teologien, dels begreber med et bredere anvendelsesområde.

Heltoft, Anne Marie, Hansen, Jørgen Wildt, Thoregaard, Helle: Perleporten. Et introduktionsmateriale til grammatik. Gads Forlag, København 1999. 79 s.

Hæftet henvender sig til unge og voksne uden grammatiske forudsætninger. Det kan bruges i et 10–12 timers introduktionskursus til grammatik. Der gives en kort introduktion til de vigtigste grammatiske kategorier: led, ordklasser og sætninger. Et selvstændigt kapitel omhandler kasus, et andet sætningstyper. Hæftet slutter med en række appendikser, der introducerer mere avancerede grammatiske og lingvistiske begreber, fx endocentrisk og exocentrisk, langue og parole.

Hermes. Tidsskrift for Sprogforskning. 22–1999 og 23–1999. Redigeret af Henning Bergenholtz mfl. Udgivet af det Erhvervsproglige Fakultet, Handelshøjskolen i Århus. 203 s. + 254 s.

Af indholdet af de to sidste numre af tidsskriftet kan nævnes: *Ulla Bidstrup*: Eva Heltberg og Christian Koch (red.): Skrivehåndbogen. København: Gyldendal, 1997 (omtalt i *Sprog i Norden* 1998, s. 187) (22), *Henning Køhler Simonsen*: Jens Axelsen: Engelsk-Dansk Ordbog. København, Gyldendal, 1997, *Peter Colliander og Jens Hare Hansen*: Elin Fredsted: Analyser af dansk og tysk talesprog. Oslo: Novus Forlag, 1998 (omtalt ovf.) (23).

Holm, Lis: Grundbog i Tekstlingvistik. Forlaget Systime, Danmark 1998. 155 s.

Tekstlingvistikken præsenteres her som grundlag for pragmatisk tekstanalyse af fortrinsvis ikke fiktive tekster. Efter en historisk oversigt er der et kapitel om kommunikationsteori. Derefter følger et kapitel om kommunikationsprocessen som grundlag ved tekstanalyse. Næste kapitel er koncentreret om tekststrategier, mens det følgende kapitel behandler teksten som analyseenhed. Der er et kort kapitel om tekstsemantik, et om kommunikativ kompetence, et om teksttyper og et fyldigere om stilistik. Sidste kapitel gennemgår grundbegreberne i tekstgrammatik, således kohærens, tema rema-strukturer, reference og deiksis. Bogen slutter med en faglig ordbog og en litteraturliste.

Holmen, Anne og Lund, Karen (red.): Studier i dansk som andetsprog. Akademisk Forlag, København 1999. 429 s.

Den direkte anledning til tilblivelsen af denne antologi var en henvendelse i 1996 fra Undervisningsministeriets afdeling for folkeoplysning, der ønskede at få lavet en redegørelse for udviklingsbehov i den grundlæggende undervisning i dansk som andetsprog for voksne. Antologiens afhandlinger kredser om områder der er fagligt relevante for danskundervisningen. De sproglige vidensområder der er opregnet, er ordforråd og semantik, udtale, morfologi og syntaks, tekstlingvistik, pragmatik og samtalefærdighed. Af indholdet kan især nævnes: *Karen Lund*: Sprog, tilegnelse og kommunikativ undervisning, *Birgit Henriksen*: Ordforråd og ordforrådsindlæring, *Jens Normann Jørgensen*: Om tilegnelse af dansk udtale hos voksne indlærere, *Hanne Vedel og Gitte Østergård*: Alfabetisering i dansk som andetsprog, *Lars Holm*: Lytteforståelse, *Pernille Frederiksen og Stine Knudsen*: Skriftlig dansk som andetsprog.

Høy, Asta: Det medicinske fagsprogs terminologi – en patient med behov for behandling? Ph.d.-afhandling indleveret til forsvaret ved Handelshøjskole Syd, Kolding, 1. september 1998, plus cd-rom. Tryk: Tekst og Tryk, Vedbæk 1998.

I afhandlingen opstilles der en fagsprogsmodele for en del af det medicinske område. Herudfra er der vha. sociologiske, statistiske og lingvistiske metoder foretaget en kritisk undersøgelse af den medicinske terminologi. Forfatteren har haft adgang til diverse hospitalsafdelinger, til Universitetet i Bergen og til Norsk termbank og har således kunnet foranstalte undersøgelser af brugerholdninger.

Jacobsen, Susanne Nonboe og Åndahl, Ellen Bak: Færre Kommaer. En kort og præcis introduktion til de nye kommaregler. Dafolo Forlag, Frederikshavn 1998. 24 s.

Pjecen henvender sig især til personer der tidligere har lært grammatisk komma. I eksemplerne sammenlignes derfor traditionelt komma med nyt komma. Der opstilles 7 hovedregler for brugen af nyt komma, og som grundlag for gennemgangen defineres ledsætningsbegrebet, og der anvises to metoder til at identificere ledsætninger.

Jarvad, Pia: Nye Ord 1955–1998. Ordbog over nye ord i dansk 1955–1998. Gyldendals Forlag, København 1999. 1084 s.

Ordbogen indeholder ca. 10 000 opslagsord omfattende nye ord fra perioden, nye betydninger af eksisterende ord og nye vendinger som er blevet almindelige i tidsrummet 1955–98. Opslagsordene er forsynet med definitioner eller forklaringer, de er beskrevet redaktionelt og illustreret med teksteksempler fra perioden.

Jørgensen, Bent: Storbyens Stednavne. Gyldendals Forlag, København 1999. 348 s.

Bogen giver korte forklaringer på ca. 7 000 forskellige navne fra København. Hovedvægten ligger på gadenavne, men der er også medtaget en del navne på stationer, haveforeninger, hoteller, bygninger, biografer, teatre mfl., der hører hjemme i et storbymiljø. Fra de gamle centrale storbykommuner er samtlige gadenavne medtaget. Navnene er alfabetisk ordnet, og hver artikel indeholder en sproglig forklaring og, hvor det har været

muligt, en tolkning. Gennemgangen begrænser sig principielt til nuværende navnestof, men hvor en gade har skiftet navn, oplyses det eller de tidligere navne også.

Leksikalske datasamlinger. Indholds- og strukturbeskrivelse. Del 1: Taksonomi til klassifikation af oplysningstyper. Dansk Standard, Charlottenlund 1998. 74 s.

Denne standard (DS 2394-1:1998) er en standard for indholds- og strukturbeskrivelse af leksikalske data. Den er udarbejdet på grundlag af en taksonomi til beskrivelse af indholdet i leksikografiske datasamlinger som er udviklet i Danmark i midten af 1980'erne. Standarden kan bruges ved planlægning, opbygning og brug af en leksikalsk datasamling og ved udveksling af leksikalske data mellem forskellige datasamlinger. Formålet med del 1 er at få oplysningstyper i leksikalske datasamlinger klart adskilt, defineret og navngivet. Der defineres begreber som leksikalsk enhed, artikel, lemma osv. Hver leksikalsk oplysning kan bestemmes som hørende til én og kun en kategori. Kategorierne er opdelt i hovedkategorier, kategorier og subkategorier. Hovedkategorierne er baseret på de sprogvidenskabelige discipliner: etymologi, fonetik, ortografi, grammatik, sprogbrug (pragmatik) og semantik.

Lund, Jørn: Tidens Sprog pejlet af Professor Higgins. Spektrum, København 1999. 95 s.

Denne essaysamling er et uddrag af Jørn Lunds artikler i *Information*. Bogen udgøres af 29 korte artikler hvori forfatteren i humoristisk form spidder sine landsmænds sproglige adfærd i en række samfundssammenhænge. I første omgang får sammenblandingen af billedlige udtryk et ord med på vejen. I næste omgang er det sprogløften mellem danskere og svenskere der taler engelsk indbyrdes, som kommenteres. I en lille kommentar får emnerne for de kommunale oplysningsforbunds kursustilbud et meget godt ord med på vejen, i en anden kommentar må de norske afløsningsord holde for. SAS klandres – mindre af sprogpoltiske grunde end fordi det er dårlig markedsføring –

for deres hjemmeside – på engelsk! Fonetik og udtale berøres i flere af kommentarerne, ligesom visse ords anvendelse i forskellige kommunikative sammenhænge tages op, fx undskyld. I artiklen "Parasitterne" får managementsproget og ledelseskulturen et velfortjent skud for boven. Artikelsamlingen slutter med en kommentar til forskellige typer af fædrelandssange.

Madsen, Bodil Nistrup: Terminologi 1–2. Gads Forlag, København 1999. 230 s. + 91 s.

Bind 1 har undertitlen *Principper og Metoder*. Heri gives der en grundlæggende introduktion til principper og metoder i forbindelse med udarbejdelse af terminologiske oplysninger. Bogens målgruppe er primært studerende som beskæftiger sig med oversættelse af faglige tekster, med IT og sprog, datalingsvistik o.l. Hovedemnerne er termer og begreber, begrebssystemer, karakteristiske træk, definitioner, termdannelse og terminologisk arbejdsmetode. Men tesaurusser og emneklassifikationer er behandlet i to selvstændige kapitler. Bind 2 er en øvebog med øvelser og eksempler.

Mål & Måle. 22. årgang, nr. 1-4. Redigeret af Carsten Elbro, Pernille Frost, Erik Hansen, Ole Togeby. 1999. 32 s. + 32 s. + 32 s. + 32 s.

Numrene indeholder – foruden spørgebrevkassen *Sproglighed* og bagsidernes spørgerubrik (med løsninger andetsteds i bladet) – artikler af bl.a. *Henrik Galberg Jacobsen*: Ud med dobbeltformerne?, *Holger Jul*: Er der r i ordblind?, *Sten Hede-gård Nielsen*: Subjekt akkusativ (nr. 1), *Andzrej Szubert*: Falske lån, *Bolette Rud Pallesen*: Om distinkthed, *Jørgen Rischel*: Talesprogets sære strategier, *Erik Hansen*: Volapyk (nr. 2), *Pia Jarvad*: Nye ord 1955–1998, *Henrik Galberg Jacobsen*: Fra dobbelt til enkelt? (nr. 3), *Ole Togeby*: Dogmedansk, *Bent Preisler*: Hvorfor bruger de unge engelsk når de taler dansk?, *Erik Hansen*: De hemmelige regler og *Carsten Elbro*: Sproglig tolerance på engelsk (nr. 4).

NyS 25, 26-27 og 28. Nydanske Studier & almen kommunikationsteori. Redigeret af Anne Holmen mfl. Dansk lærerforening, København 1999 (nr. 25 og nr. 28) og 2000 (nr. 26-27). 133 s. + 112 s. + 245 s.

Af bind 25's indhold kan nævnes: *Bente Bakmand*: Hvad kan vi lære af Frankrig – eller jagten på en dansk sprogpolitik, *Ole Togeby*: Den umulige samtale, som er en anmeldelse af Jann Scheuers ph.d.-afhandling med samme titel (omtalt i Sprog i Norden 1999, s. 129). Bind 28 er et temanummer om muligheder og perspektiver i danskundervisning i gymnasiet og hf. Af indholdet er *Tore Kristiansen*: Dansk sproglære og den nye gymnasiebekendtgørelse, og *Hanne Louise Geist*: Skrivehåndbogen, især af interesse for sprognævnens arbejde. Den sidste er en anmeldelse af Eva Heltberg og Chr. Koch (red.): Skrivehåndbogen (omtalt i Sprog i Norden 1998, s. 187). Dobbeltnummeret, bind 26–27, er et temanummer om partikler. Bindet består af følgende afhandlinger: *Ulrik Hvilshøj*: Om sig og sig selv, *Lars Brink*: Kongen af Danmarks Bolsjer, *Sanni Nimb og Peter Juel Henriksen*: Supersymmetrien i den danske der-konstruktion, *Torben Juel Jensen*: Kan man ligge i et mentalt rum, *Merle Thestrup*: Min kusine har haft hest – hun har også kommet af med den igen, *Per Durst Andersen*: En kognitiv analyse af perfektum og imperfektum i dansk, *Dorthe Bless*: Transparens og produktivitet i danske børns tilegnelse af verbers præteritum, *Asgerd Gudiksen*: Er orddannelse forudsigelig, og *Peter Juel Henriksen*: Tyrannocorpus rex. Nogle indledende korpuslingvistiske undersøgelser af den danske del af www.

Preisler, Bent: *Danskerne og det engelske sprog*. Roskilde Universitetsforlag/ Samfundsfag, Frederiksberg 1999. 272 s.

Bogen fremlægger i meget bred form resultaterne af to parallelt gennemførte undersøgelser, en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse og en kvalitativ analyse af samtaler. Formålet med begge undersøgelser har været at fremanalysere befolkningsgrupperes sprogholdninger og subjektive opfattelser af indflydelsen fra engelsk. Danskernes selvopfattelse mht. deres eng-

elskkundskaber er undersøgt, og der er fundet sammenhæng mellem alder, uddannelsesniveau og erhvervsaktivitet, således at de ældre (over 55 år) med lav skoleuddannelse og svag tilknytning til arbejdsmarkedet angiver ringe kontakt med det engelske sprog både som brugere og som modtagere. To tredjedele af de adspurgte mener at alle danskere burde kunne tale og forstå engelsk ubesværet. Der er delte meninger om hvorvidt der i skolen bør undervises lige så meget i engelsk som i dansk, og om der også bør undervises i andre fag på engelsk. Opfattelsen af dansk som et sprog der er truet af engelsk, deles især af ældre (over 55), arbejdsløse og folk med ringe skoleuddannelse. Holdningen til det engelske sprogs rolle er hos de fleste at der er brug for et verdenssprog; det engelske sprog har generelt høj prestige i det danske samfund. Overvejende er det dog amerikansk-engelsk der opfattes som kulturbærer. Bogens sidste kapitler er en undersøgelse af årsagerne til det engelske sprogs status i den danske befolkning. Den former sig som en undersøgelse af subkulturer.

Quist, Pia: Ind i Gruppen – Ind i Sproget. En undersøgelse af sammenhængen mellem andetsprogstilegnelse og identitet. Københavnerstudier i Tosprogethed, Køgeserien, Danmarks Lærerhøjskole 1998. 181 s.

I bogen beskrives tilegnelsen af dansk som andetsprog hos en gruppe tyrkisktalende skoleelever. Udviklingen af elevernes andetsprog beskrives i en række niveauer, og det vises at denne udvikling sker i meget forskelligt tempo hos de forskellige elever. Forskellene kædes sammen med deres placering i det sociale kammeratskabshierarki. De elever der mest effektivt tilegner sig dansk, er de socialt centrale placerede elever. Men årsagssammenhængen er usikker.

Rask. Internationalt tidsskrift for sprog og kommunikation. Vol. 8, december 1998, vol. 9/10, marts 1999 og vol. 11 december 1999. Odense University Press, Odense 1998 og 1999. 154 s. og 423 s.

Af indholdet af bind 8 kan nævnes *Bent Sunesen: Anna Garde, Pia Jarvad og K.T. Thomsen (red.): Elefant* – se også myg. Festskrift til Jens Axelsen (omtalt i *Sprog i Norden* 1999, s. 123). I dobbeltbindet 9/10 har især *Ulrich Ammon: On the Language Situation in the European Union (EU)* og *Hans Basbøll: Prosodic Issues in Danish Compounding. A cognitive View*, interesse for arbejdet i Sprognævnet. Centralt i bind 11 står *Hans Jørgen Ladegaard: Dansk rigsmål i et socialpsykologisk perspektiv: en diskussion og empirisk analyse af rigsmålsbegrebet*.

Rask, Kirsten: Sproglig tjekliste – for redaktører, grafikere og skribenter. Forlaget Grafisk Litteratur, København 1999. 47 s.

Bogen giver svar på nogle af de retskrivningsspørgsmål som volder størst problemer. Det er emner som særskrivning eller sammenskrivning, stort eller lille begyndelsesbogstav og syntaktiske tvivlsspørgsmål af typen *at* eller *og*, nogen eller nogle. Hæftet slutter med en gennemgang af enkeltord som ofte fejlsta-
ves.

Skyum-Nielsen, Erik (red.): Digte om Sproget. Modersmåls-
Selskabets Årbog 1999. C.A. Reitzels Forlag, København 1999.
142 s.

I indledningen siger redaktøren at hensigten med bogen er at præsentere en række nye og ældre danske digte der handler om sproget. De udvalgte digte er samlet i nogle temaer: Til modersmålets pris, Til danskens forbedring, Til poesiers forsvar, Til alles eftertanke. Bogen slutter med tekstplysninger og noter og forslag til arbejdsopgaver under overskriften Til undervisningsbrug. Udvalget består af digte af vores bedste klassike og moderne digtere.

SPRINT. Sproginstitutternes tidsskrift. 1999, nr. 1–2. Udgivet af Handelshøjskolen i København. 144 s.

Denne årgang er ét dobbeltnummer. Af indholdet er af særlig interesse for Sprognævnet: *Allan Karker: Udtrykket i al fald* –

et grammatisk levn fra vikingetiden?, *Hanne Korzen*: Se storken på cykel 2. del og 3. del, hvori hun fortsætter og afslutter sin behandling af de frie prædikativer på dansk og fransk, *Søren Kaas Andersen*: Talemåder i dansk – ordbog over idiomer, som er en anmeldelse af Stig Toftegaard Andersens bog (omtalt ovf.)

Sprog og Samfund. Nyt fra Modersmål-Selskabet. 17. årgang, 1999, nr. 1-4. 16 s. + 16 s. + 8 s. + 16 s. Redigeret af Michael Blædel.

Af særlig interesse i den foreliggende årgang er *Bent Pedersbæk*: Ingen ro om kommaet samt en række indlæg om sproget i Danmarks Radio (nr. 1), *Pia Jarvad*: Hvordan finder man de nye ord?, der handler om det redaktionelle arbejde med nyordene (nr. 2), *Michael Blædel*: Rene ord for pengene, der er en anmeldelse af Stig Toftegaard Andersen: Talemåder i dansk – ordbog over idiomer (omtalt ovf.) (nr. 3). I nr. 4 er der to artikler om brevskrivning, desuden anmelder *Bent Pedersbæk*: Engelsk ovenfra og nedefra, *Bent Preislers*: Danskerne og det engelske sprog (omtalt ovf.) og *Georg Søndergaard*: Ny ordbog, anmelder Henning Bergenholtz et al. DanskOrdbogen. Han konkluderer at "DanskOrdbogen er en stor og upraktisk opslagsbog med et væld af overflødige oplysninger. Den vil næppe vinde særlig stor udbredelse."

Van Durme, Karen og Schøsler, Lene (ed.): Studies in Valency IV. Valency and Verb Typology. RASK Supplement Vol. 8. Odense University Press, Odense 1998. 205 s.

Af indholdet er der ud over *Karen Van Durme og Lene Schøsler*: Valency and Verb Typology: Introduction, særlig grund til at nævne *Knud Troels Thomsen*: A Typology of Danish Simplex Verb Constructions, *Per Anker Jensen og Carl Vikner*: The Double Nature of the Verb HAVE og *Ljudmilla Lokshanova*: Halbgrammatikalisierte biverbale Verbindungen im Dänischen, der alle har dansk som genstand.

Finland

Charlotta af Hällström, Nina Martola och Eivor Sommardahl

Canteli Ilse, Nina Martola, Birgitta Romppanen, Anja Sarantola, Tauno Sarantola och Mats-Peter Sundström. Suomi ruotsi suomi taskusanakirja finsk svensk finsk fickordbok. WSOY 1999. 962 s.

WSOY:s finsk-svensk-finska fickordbok bygger i huvudsak på förlagets finsk-svenska och svensk-finska s.k. studieordböcker, och omfattar 40 000 uppslagsord. I början av boken finns ett avsnitt med enkla allmänna uttalsanvisningar. Uttalet markeras också i själva uttalsdelen. Som bilagor i slutet av boken finns ett avsnitt om svensk grammatik, en förteckning över tidsuttryck, listor över mat och trycker och en svensk bokstaveringsordlista. I början och slutet av boken finns också kartor över Finland och Sverige, där ortnamnen är återgivna på bägge språken.

Köykkä, Lea, Marianne Saanila, Marianne Saari, Kirsi Tirkkonen och Kari Viljanen: Gummeruksen suomi ruotsi suomi sanakirja finsk svensk finsk ordbok. 2 utgåvan 1999. 1 149 s.

Den nya och utövade utgåvan av ordboken innehåller drygt 70 000 uppslagsord, eller 10 000 uppslagsord mer än den första utgåvan. De nya orden och uttrycken hänför sig främst till ny teknik och nya samhällsföreteelser. Dessutom har vissa gamla ordartiklar omarbetats och utvidgats med nya fraser. Före den egentliga ordboksdelen finns korta anvisningar om ordböjning och i slutet finns som bilagor listor över starka och oregelbundna svenska verb, förkortningar och ortnamn. För en del av orden ges uttalsuppgifter.

Laurén, Christer: Språkbud. Forskning och praktik. Vaasan yliopiston julkaisuja. Tutkimuksia 226. Språkvetenskap 36. Vasa 1999. 205 s.

I boken *Språkbud* sammanfattar och diskuterar professor Christer Laurén resultaten av språkbud och språkbadsforskning i Finland. Han behandlar tidigt fullständigt språkbud enligt kanadensisk modell, dvs. språkbud i minoritetsspråk (svenska) för den större språkgruppen (finskspråkiga) som inleds på daghemsnivå.

Språkbadsbarnen blir inte tvåspråkiga på samma sätt som barn i tvåspråkiga familjer blir det, men de blir funktionellt tvåspråkiga "med tillit till sin egen förmåga och med vilja att använda svenska". Laurén jämför med språkbud i andra länder och konstaterar att språkparet finska och svenska fungerar bra i språkbudssammanhang av den orsaken att svenskan och finskan så länge existerat sida vid sida och att språken därför liknar varandra på ordbildningens och syntaxens nivå. De stora strukturella skillnaderna mellan svenska och finska aktiverar å sin sida elevernas språkfärdigheter tidigare. Om språken är för lika varandra (jfr t.ex. spanska och katalanska) kan elevernas motivering att använda det andra språket minska, eftersom de lyckas göra sig förstådda på sitt modersmål.

En intressant detalj man kan läsa i boken är att sumererna för över 5 000 år sedan undervisade elever i t.ex. teologi, zoologi, mineralogi och matematik på ett annat språk än elevernas förstaspråk. Språkbadsdidaktik har alltså mycket äldre traditioner än man någonsin kunnat tro.

Lindström, Jan: Vackert, vackert! Syntaktisk reduplikation i svenskan. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 617. Studier i nordisk filologi 77. Utgivna genom Ann-Marie Ivars. SLS, Helsingfors 1999. 265 s.

Jan Lindström studerar i sin doktorsavhandling användningen av syntaktisk reduplikation i dagens svenska tidningsspråk, skönlitteratur och talspråk. Speciellt beaktar han semantiska, pragmatiska och stilistiska drag hos uttryck som "små, små barn" och "han går och går". Undersökningen tar upp universella aspekter på reduplikativa konstruktioner och prövar teorier om språklig ikonicitet. Arbetet söker utreda den gramma-

tiska och semantiska motiveringen för svenskans syntaktiska reduplikation. Vidare undersöks orsakerna till användningen av reduplikation i specifika kontexter såväl som på ett mer generellt plan i språkbruket.

Nordiska studier i lexikografi. 4. Rapport från Konferensen om lexikografi Norden Esbo 21–24 maj 1997. Skrifter utgivna av Nordiska föreningen för lexikografi. Skrift nr. 5. I samarbete med Nordiska språkrådet och Forskningscentralen för de inhemska språken.

Den fjärde konferensen om lexikografi i Norden ägde rum i maj 1997 och konferensrapporten kom ut två år senare, våren 1999, "fördröjd på grund av lyckliga omständigheter" för att citera huvudredaktören Peter Slotte i förordet. *Nordiska studier i lexikografi 4* är den femte skriften i Nordiska föreningen för lexikografis serie. Att numreringen så att säga haltar beror på att *Nordisk leksikografisk ordbok (1997)* kom ut som skrift nummer fyra.

Till det yttre ansluter sig rapporten till sina föregångare. Layouten är mycket lyckad och också valet av papper – lagom blankt och lagom vitt för att boken skall gå bra att läsa också fast belysningen inte är optimal. Till många av bidragen hör det illustrationer och dessa har utfallit väl i tryck.

Temat för konferensen var *Ordboken och användaren*, vilket självfallet återspeglas i rapporten. Ungefär en tredjedel av de 42 bidragen ansluter sig rubrikmässigt till temat. Ett par bidrag handlar om återbruk av ordboksmaterial och ett om ordbokskritik, ämnen som också angavs som en del av temat i konferensinbjudan. Resten kan sägas representera avdelningen fritt valt ämne. I ungefär hälften av alla uppsatserna berörs dock användarperspektivet på något vis.

Fördelningen mellan bilingval och monolingval lexikografi är förhållandevis jämn med en lätt övervikt för den senare inriktningen. I vissa bidrag behandlas både en- och tvåspråkiga ordböcker. Fem uppsatser handlar om facklexikografi och två om terminologi. Ett enda bidrag kan sägas renodlat representera

saklexikografi, men i ytterligare ett par bidrag diskuteras behovet av encyklopediska upplysningar i språkböcker. Det råder ju delade meningar om huruvida encyklopediskt arbete hör till lexikografen, men Nordisk lexikografisk ordbok tar klart ställning för att så är fallet (s. 14). Därmed kunde det vara värt att försöka få med fler saklexikografer i nordiska lexikografiska sammanhang.

Glädjande är att uppsatser om både dialektordböcker och etymologiska ordböcker nu finns med. Det har hittills varit mycket tunnslätt med sådana bidrag. Etymologiska ordböcker har så vitt jag kunde se vid en snabb kontroll av innehållsförteckningarna i de föregående rapporterna överhuvudtaget inte behandlats tidigare. En orsak till denna brist har uppenbarligen varit att författarna till de här typerna av ordböcker i första hand eller så gott som uteslutande har räknat sig som dialektologer respektive etymologer (eller kanske snarare som fennougrister, nordister, germanister osv.) och inte som lexikografer. Men deras ordböcker är ju i högsta grad lexikografiska produkter, som i lika stor utsträckning som vilken annan ordbok som helst kan göras till föremål för ordboksforskning. Många teoretiska och metodologiska frågor är gemensamma inom allt ordboksarbete, så det finns goda skäl till att lexikografer av olika inriktning utbyter tankar och erfarenheter.

Nordiska studier i lexikografi 4 bär vittnesbörd om att lexikografen i Norden lever och mår bra. Rapporten uppvisar ett brett spektrum av intressanta artiklar. Inom ramen för denna anmälan skall jag inte gå in på de enskilda bidragen, men jag kan rekommendera alla som intresserar sig för frågor kring ordböcker att läsa i den. Allt kan självfallet inte tilltala alla, men den lexikografiskt intresserade hittar säkert ändå mycket att läsa.

Nyström, Ingegerd: Språktips för läromedelsförfattare. Schildts Förlags Ab. Saarijärvi 1999. 67 s.

Boken riktar sig i första hand till läromedelsförfattare och i andra hand till bl.a. facktextförfattare och facktextöversättare.

Författaren tar upp frågor kring vad det är som utmärker en lättläst text. Faktorer som behandlas i boken är bl.a. informationsföljd, textbindning, meningsbyggnad och läsbarhet. Översättning och inflytandet från finskan tas också upp. Utgångspunkten för granskningen är exempel som är tagna direkt ur existerande läroböcker. Exempelen är många och visar tydligt hur man med små medel kan göra en svårläst text mer lättläst.

Boken är producerad i samarbete med Hugo Bergroth-sällskapet.

Ortnamnen – minnen i miljön. Dagarna för Europas byggnadsarv 11–12.9.1999. Finlands svenska hembygdsförbund. 1999. 36 s.

Publikationen "Ortnamnen – minnen i miljön" gavs ut i anslutning till Europarådets dagar för Europas byggnadsarv 1999. Skriften innehåller artiklar om ortnamn och ortnamnsplanering och är främst avsedd för den namntresserade allmänheten och för skolvärlden. Författarna till artiklarna är namnforskare och namnplanerare samt namnansvariga på olika myndigheter. Merparten av artiklarna är ursprungligen skrivna på finska men översatta och bearbetade av Peter Slotte, som också ingår med en artikel om "europeiska" element i det svenska ortnamns-skicket i Finland.

Yhteinen nimiympäristömme. Nimistönsuunnittelun opas. Toim. Sirkka Paikkala – Ritva Liisa Pitkänen – Peter Slotte. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Suomen Kuntaliitto. Helsinki 1999. 225 s.

"Vår gemensamma namnmiljö" är temat för denna handbok i ortnamnsplanering som främst riktar sig till kommunala beslutsfattare och professionella namngivare. I ett trettio-tal artiklar behandlar Finlands främsta experter inom området olika frågor om namnplanering och namnvård. Flertalet artiklar är skrivna på finska, men också svenskt material ingår, bl.a. den omfattande artikeln "Namnproblem i våra kommuner". Artikeln belyser de speciella finlandssvenska ortnamnsproblemen ur ett

brett perspektiv. Artikeln om namnproblem är skriven av Peter Slotte, som också är författare till artiklarna "Vägnamn på två språk" och "Våra ortnamn för utlandet". Den senare artikeln tar upp frågan om hur de svenska ortnamnen ska återges i texter på främmande språk. I boken ingår också ett avsnitt om vem som bestämmer om vilka namn, dvs. en svensk sammanfattning av hur hanteringen av namn på olika nivåer är organiserad samt en förteckning över kommuner med officiella namn på finska och svenska.

Island

Ellert Sigurbjörnsson: Mál og mynd. Leiðbeiningar um textagerð, þýðingar og málfar í sjónvarpi og öðrum myndmiðlum. Sjónvarpið. 1999. 61 s.

Mál og mynd („språk og bilde”) er en veiledning om de viktigste prinsipper og regler man må tenke på når man skriver oversettelsestekster av tv-programmer og filmer. Boka er spesielt skrevet for oversettere hos Ríkisútvarpið-Sjónvarp (Íslands TV (Kanal 1)) men kan også være til nytte for andre som jobber med samme slags oversettelser.

Guðmundur Andr sson (1615?-1654). Lexicon Islandicum. Or ab k Gu mundar Andr ssonar. Ny  tg fa. Gunnlaugur Ing lfsson og Jakob Benediktsson  nnu ust  tg funa. Or fr  irit fyrri alda IV. Or ab k H sk lans. 1999 [1683]. xxxvii + 297 s.

Jf. kapittel om nye ordb ker.

Haraldur Bernhar sson. M lbl ndun   sautj ndu aldar uppskriftum  slenskra mi aldahandrita. M lfr  iranns knir 11. bindi. M lv sindastofnun H sk la  slands. 1999. 209 s.

Boka er en MA-avhandling ved H sk li  slands om spr kblanding i 1600-tallets kopier av islandske handskrifter fra middelalderen.

H skuldur Pr insson.  slensk setningafr  i. (6. utgave.) M lv sindastofnun H sk la  slands. 1999. 250 s.

 slensk setningafr  i („Islandsk syntaks”) er spesielt skrevet for studenter ved universiteter. Boka bygger p  forfatterens (og andres) erfaring av undervisning om islandsk og almenn syntaks. Andre som interesserer seg for islandsk syntaks og grammatikk kan ogs  dra nytte av boka.

Den handler bl.a. om forholdet mellom syntaks og  vrige deler av grammatikken, beskriver de forskjellige syntaktiske

ledd og deres rolle, og forskjellige typer av setninger. Også finnes der en sammenligning av noen metoder i syntaktisk analyse (særskilt dem som man har brukt i islandske skoler). Der finnes en mengde oppgaver og henvisninger til artikler og bøker om syntaks.

Tryggvi Gíslason. Orð í tíma töluð. Íslensk tilvitnanabók. Mál og menning. 1999. 632 s.

Boka består av 8 000 bevingede ord og sitater på islandsk og andre språk.

Norge

Svein Nestor

Enger, Hans-Olav og Kristian Emil Kristoffersen: Innføring i norsk grammatikk. Morfologi og syntaks. Cappelen forlag. Oslo 2000. 380 s.

Innføring i norsk grammatikk gir en oversikt over en del sentrale morfologiske og syntaktiske fenomener i norsk, slik at leseren blir i stand til å analysere også morfologiske og syntaktiske fenomener som ikke er behandlet i boka. Leseren blir kjent med ulike tenkemåter innenfor moderne syntaktisk og morfologisk forskning. Boka problematiserer ulike sider ved norsk grammatikk og gir dessuten et godt utgangspunkt for å sette seg inn i mer avansert forskningslitteratur. Boka tar hensyn til *Norsk referansegrammatikk*, som kom ut i 1997.

Hertzberg, Frøydis og Astrid Roe (red.): Muntlig norsk. Tano Aschehoug. Oslo 1999. 197 s.

Artikkelsamlingen presenterer det beste og nyeste innenfor feltet muntlig morsmålsdidaktikk samlet. Sentrale fagfolks ulike innfallsvinkler til arbeid med muntlig norsk i klasserommet er representert. Blant temaene er retorikk, samtaleanalyse, digitale tekster og vurdering av muntlige ferdigheter. Boka er fagdidaktisk lagt opp.

Hoel, Kåre: Bustadnavn i Østfold, 3 Våler. Utgitt av Seksjon for navnegransking, Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, Universitetet i Oslo. Oslo 1999. 347 s.

Boka er bind 3 i et verk som etter hvert kommer til å omfatte alle kommunene i Østfold. Bustadnavn i Østfold er en sterkt utvidet og revidert utgave av Oluf Ryghs verk *Norske Gaardnavne* (bind I Smaalenenes Amt, 1897). Mens Rygh i all hovedsak begrenset seg til navn på matrikelgårdene, er nå også navn på andre eldre bebyggelser tatt opp til drøfting, samtidig som

gårdsnavnene får en fyldigere behandling både språklig og kulturhistorisk.

Hognestad, Jan K.: Tonemer i en høytonedialekt. En undersøkelse med utgangspunkt i Egersund bymål. Det Norske Samlaget. Oslo 1997. 221 s.

Dette er en bok for studenter, forskere og andre som ønsker å vite mer om tonalitet i norsk. Boka presenterer fagfeltet og undersøker tonale forhold i en enkeltdialekt. Forskere har i lengre tid interessert seg for tonale forhold i norsk men det fins få større undersøkelser på instrumentalfonetisk grunnlag, og særlig lite er det skrevet om tonalitet i de såkalte høytone-dialektene. Denne boka presenterer en grundig analyse av tonemsrealisasjoner i Egersund bymål og gir også en fonetisk analyse av nyere teoretiske tilnæringsmåter.

Lind, Marianne og Helene Uri, Inger Moen, Kirsten Meyer Bjerkan: Innføring i språkpatologi. Novus forlag. Oslo 2000. 320 s.

Boka er en innføring i språkavvik, klinisk lingvistikk og språkpatologi. Utgangspunktet er lingvistisk, og boka er inndelt i kapitler etter de språklige nivåene. Det betyr at det etter et generelt introduksjonskapittel følger kapitler om de enkelte emnene: 1 Lingvistikk og språkpatologi 2 Fonetikk og fonologi 3 Morfologi 4 Syntaks 5 Det mentale leksikon – semantikk 6 Diskursanalyse 7 Samtaleanalyse.

Maal og Minne. Utgitt av Bymålslaget. Hefte 1 1999. Det Norske Samlaget. Oslo 1999. S. 1–128.

Dette nummeret av tidsskriftet inneholder følgende artikler: Runeinnskriftene på gullhornet fra Gallehus av *Ottar Grønvik*, Etymologiske ordbøker over germanske språk av *Oddvar Nes* Forleddene i norske vin- og heimplavn av *Frode Korslund* og Rundt om kongen. En genvurdering af Morkinskinna av *Ármann Jakobsson*.

Maal og Minne. Utgitt av Bymålslaget. Hefte 2 1999. Det Norske Samlaget. Oslo 1999. S.128–220.

Dette nummeret av tidsskriftet inneholder følgende artikler: Litterære spor i diplomtekstar av *Olav Solberg*, Namnet på Trondheim by i dei eldste kjeldene av *Roger Lockertsen*, Cursus i norrønt? – en metodediskusjon med eksempler av *Kirsten M. Berg*, og Hans Barhow, en norsk anekdoteforteller på 1700-tallet av *Oddvar Vasstveit*.

Maal og Minne. Utgitt av Bymålslaget. Hefte 1 2000. Det Norske Samlaget. Oslo 2000. s. 1–112.

Dette nummeret av tidsskriftet inneholder følgende artikler: Gårdsnavnet Oseberg av *Frode Korslund*, Om kristenretten i Nidaros' eldste bylov – Bjarkøyretten av *Jan Ragnar Hagland*, Inversjon i fortellende hovedsetninger som innledes med og av *Anders Martin Kvam*, Å konservera ein rekonstruksjon. Færøysk skriftspråk jamført med nynorsk og med eit sideblikk til islandsk av *Gudlaug Nedrelid*, Nærskylde skriftspråk i kontakt. Interferensproblem og normering i norsk sett i lys av ei undersøkelse om språkskifte i Ottadalen av *Dagfinn Rødningen* og "Jeg ser at din Mindeblomst er paa Vandring." En tekstanalyse av ei minnebok fra Hamar Seminarium 1878–1880 av *Dagrun Skjelbred*.

Nilsen, Øystein: The Syntax of Circumstantial Adverbials. Novus forlag. Oslo 1999. X + 176 s.

Avhandlingen er et forsøk på å anvende tre teorier på området omstendighetsadverbialer (circumstantial adverbials). Formålet med avhandlingen er å argumentere for at når disse tre teoriene kombineres, gir de slående forutsigelser om hvordan omstendighetsadverbialer oppfører seg i norsk.

Nordica Bergensia 20. 1999. Treng små språksamfunnsfagspråk? Nordiske fagspråkstudier. Redigert av Christer Laurén og Johan Myking. Nordisk institutt, Universitetet i Bergen 1999. 269 s.

Nummeret handler om forskning i fagspråk og terminologi og er i praksis en rapport fra et internettseminar i 1998. Artiklene viser at forskning i fagspråk og terminologi er vel etablert i de nordiske landa, særlig i Finland og Danmark.

Bidragene i dette nummeret faller tematisk sett inn under de to viktigste hovedfeltene i internasjonal fagspråkforskning i dag: terminologi og tekstforskning. Men i flere av bidragene er det sterke bånd mellom tekstlingvistiske og terminologiske innfallsvinkler, og i de fleste bidragene på begge hovedfeltene er "samfunnet" svært tydelig til stede, med faglig orientering mot etablerte disipliner som pragmatikk, språkplanlegging, sosiolingvistik og sosiologi. Dette er med på å understreke at språkforskning ikke er noen ny eller konkurrerende disiplin i forhold til nordistikken, men et viktig supplement til morsmålsstudiet. Samlingen inneholder 13 artikler; av dem nevner vi bare Roger Reidingers "Om andra språks inflytande på de nordiska språkens terminologier – historiskt och nu".

Nordica Bergensia 21. 1999. *Norsk referansegrammatikk*. Nordisk institutt, Universitetet i Bergen 1999. Bergen 1999. 151 s.

Alle de 14 artiklene handler om *Norsk referansegrammatikk*, som kom ut i 1997.

Nordica Bergensia 22. 2000. *Frå Indrebø til Kjærstad*. Nordisk institutt, Universitetet i Bergen. Bergen 2000. 243 s.

Av artiklene nevner vi først og fremst Norrøne innskrifter på Grønland av *Gustav Indrebø* og Etterord til *Gustav Indrebø*: Norrøne innskrifter på Grønland av *Oddvar Nes*. Andre artikler er Dansk purisme mot engelsk av *Endre Brustad*, Forskningsdisiplinen onomastikk i undervisningsfaget norsk. Problemer og muligheter av *Åse Kari Hansen* og Morforlogi møter syntaks. Om genitivssammensatte ord i islandsk av *Thorsteinn G. Indridason*.

Otnes, Hildegunn og Bente Aamotsbakken: Tekst i tid og rom. Norsk språkhistorie. Det Norske Samlaget 1999. 274 s.

I denne språkhistorien er tradisjonell språkhistorie satt sammen med tekstanalyse. Teksteksemplene står i sentrum og illustrerer endring og variasjon så vel i tid som i sosialt rom. Flere aspekter er representert i bøyningsformer og lydverk, tale- og sakprosa sjangrer. Boka er først og fremst skrevet for lærerskolestudenter som tar en fordypningsenhet i norsk, og den er også aktuell for grunnfagsstudenter og norsklærere.

Pedersen, Svein: Språk og språkutvikling hos barn. Det Norske Samlaget. Oslo 1997. 154 s.

Boka gir en bred oversikt over språkutviklingen hos barn opp til sjuårsalderen og språkvitenskapelig tenkemåte og terminologi. Forfatteren forklarer kompliserte forhold på en enkel og pedagogisk måte. Boka gir studenter ved førskolelærer- og allmennlærerutdanningen en innføring i barns språkverden. Den vil også være av interesse for førskolelærere og spesialpedagoger som er ute i praksis.

Røset, Ingulv: Selbumålet. Novus forlag. Oslo 1999. 265 s.

Denne dialektboka bygger på opptegnelser som forfatteren gjennom mange år har gjort av selbumålet. Andre kilder er litteraturen på og om selbumålet. Boka gir ei grundig innføring i lydverket og tar opp likheter og forskjeller innenfor bygda og i forhold til grannebygdene.

Boka har et eget kapittel om gamle personnavn og slektskapsbetegnelser i selbumålet. Men det største kapittelet er "Ord og uttrykk i selbumålet". Samlinga er bygd opp alfabetisk og oppslagsordene er skrevet med vanlige skrifttegn, men har med uttaleangivelse. Boka er lagt opp med tanke på vanlige lesere, men det er grunn til å tro at den er av interesse for språkvitere også.

Sverige

Birgitta Lindgren

Abelin, Åsa: Studies in Sound Symbolism. Gothenburg Monographs in Linguistics 17. 279 s. Ak.avh.

I sin avhandling har författaren studerat onomatopoesi och annan ljudsymbolism i svenska. Hon har gått igenom hur dessa fenomen manifesteras i svenska ord, och dessutom testat hur ett antal påhittade ord bäst skulle motsvara en viss betydelse ochbett personer hitta på ljudmålande ord som skulle motsvara en viss betydelse. Avhandlingen, som behandlar svenska språket, är skriven på engelska. I motsats till Lindströms avhandling (se nedan) saknas en sammanfattning på svenska.

Alla tiders språk. En vänskrift till Gertrud Pettersson november 1999. Red. Inger Haskå & Carin Sandqvist. Lundastudier i nordisk språkvetenska A 55. Institutionen för nordiska språk. Lunds universitet 1999. 245 s.

Bland de många bidragen i denna vänskrift kan nämnas *Ute Bohnacker: Relative clauses in child Icelandic, Inger Haskå & Carin Sandqvist: Reklamspråket 30 år efteråt, Gunlög Josefsson: Få feber eller tempa? Några tankar om agentivitet i medicinskt fackspråk, Nils Jørgensen: En dansk medeltidslag på danska, tyska och latin.*

Allén, Sture: Modersmålet i fäderneslandet. Ett urval uppsatser under fyrtio år. Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning nr 25. 1999. 731 s.

Denna bok, som utkommit till Sture Alléns 70-årsdag, innehåller ett 70-tal artiklar av författaren från 50-talet till 90-talet. Artiklarna avspeglar författarens verksamhet inom områden som lexikografi, datalingvistik, språkvård och som ledamot av Svenska Akademien. Några exempel: "Massmedium, etermedium, mediotek", "Alla svenskars förnamn", "Från lexem till grafem", "Stavning", "Översättningsdatorn – finns den?",

"Bibeln och Akademien", "Överträffa Shakespeare? Några aspekter på Nobelpriset i litteratur".

Andersson, Hans: Vokabler på vandring. Ordimport till Sverige under tusen år. Studentlitteratur 1999. 156 s.

Författaren går igenom hur olika språk, framför allt grekiskan och engelskan berikat svenskan under hela den tid som vi kan tala om ett svenskt språk.

Brodin, Lennart: Ord som vandrat. En studie över lågtyska lånord i svenska dialekter. Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 26. 1999. 296 s. Ak.avh.

I sin avhandling har författaren inventerar lågtyska lånord i svenska dialekter, vilka semantiska egenskaper de har och huruvida de tidigare har funnits i rikssvenskan.

Dahllöf, Mats: Språklig betydelse – en introduktion till semantik och pragmatik. Studentlitteratur 1999. 189 s.

Detta är en lärobok på akademisk nivå i ämnena semantik och pragmatik, mer avancerad än det blygsamma *introduktion* i titeln visar. Författaren går igenom hur dessa ämnen ingår i språkvetenskapen, vad man menar med språklig betydelse och hur man skall analysera ords betydelser. Även mängdläran och sanningsvillkorssemantik tas upp.

Ehrenberg-Sundin, Barbro, m.fl.: Att skriva bättre i jobbet. En basbok om brukstexter. Andra upplagan. Norstedts Juridik 1999. 171 s.

Detta är en handledning och uppslagsbok för var och en som hanterar texter i sitt arbete. I denna andra upplaga har nya exempeltexter införts och det ges mera råd om hur man grafiskt utformar texter skrivna på dator och om att skriva e-post och texter på webben.

Från dataskärm och forskarpärm. Språkliga studier tillägnade Birgitta Ernby i juni 1999. MISS 25. Göteborgs universitet 1999. 224 s.

Bland bidragen i denna hyllningsskrift kan nämnas *Sture Berg*: Att fiska i frekvensfloden, *Ela Dura*: Lemmatiser and lexical annotation – evaluation of LexLem, *Roger Källström*: Småländska fisknamn, *Dagfinn Rødningen*: Dialektvennlig skriftnorm: Det norske eksemplet.

I hast hälsar ... Festskrift till Göran Hallberg på 60-årsdagen den 7 oktober 1999. Skrifter utgivna av Språk- och folkminnesarkivet. Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund nr 9. 1999. 286 s.

Bland de många bidragen i denna festskrift kan nämnas: *Lennart Dehlin*: Norrsteg. En lämning av den gamla kustlandsvägen genom Norrland, *Lennart Hagåsen*: Hälsingekorrning. Ett försök till förklaring, *Karen Margrethe Pedersen*: Om verbet *svenske*, *Ulf Teleman*: Är ortnamn egennamn?

Jarl Kerzar, Asta Helena: Gammalt och nytt i predikospråket. Språklig-stilistisk analys av predikan i Svenska kyrkans radio- och TV-sända högmässor 1938–1984. Skrifter utg. av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 47 1999. 259 s. Ak.avh.

I sin avhandling har författaren gått igenom radio- och tv-predikningar under drygt fyra decennier för att studera hur de förändrats tematiskt, språkligt och stilistiskt.

Källström, Roger: Svenska som andraspråk – lärarkompetens och lärarutbildningsbehov. ROSA 3 (Rapporter om svenska som andraspråk). Institutet för svenska som andraspråk. Institutionen för svenska språket. Göteborgs universitet 1999. 25 s.

I rapporten diskuteras ämneskompetensen hos lärare i svenskundervisningen för invandrare och svenska som andraspråk samt behovet av lärarutbildning i svenska som andraspråk. Som framgått av tidigare undersökningar finns det stora brister på

dessa områden. Ytterligare en undersökning i Göteborgsregionen bekräftar detta.

Lagerholm, Per: Talspråk i skrift. Om muntlighetens utveckling i svensk sakprosa 1800–1997. Lundastudier i nordisk språkvetenskap A 54. Institutionen för nordiska språk. Lunds universitet 1999. 196 s. Ak.avh.

I denna avhandling diskuteras vad muntlighet är, hur muntligheten har förändrats under de senaste två århundradena och hur man skall förklara denna förändring. De genrer som undersökts är riksdagsprotokoll, kulturartiklar, nyhetsartiklar och reseskildringar.

Lindström, Anna: Language as social action. Grammar, prosody, and interaction in Swedish conversation. Skrifter utg. av institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 46. 198 s. 1999. Ak.avh.

I denna avhandling om olika vardagssamtal studeras fenomen som "eller"-frågan (alltså att man avslutar en fråga med *eller*) och det författaren kallar ett "krusigt" *ja*, som används för att projicera ett icke-preferrat svar. Materialet består av telefonsamtal mellan familjemedlemmar och bekanta samt videoinspelningar av middagsmåltider i svenska familjer. Avhandlingen som alltså analyserar svenska samtal är skriven på engelska, och de svenska språkexemplen är översatta till engelska. En sammanfattning på svenska finns, något som borde vara en självklarhet i alla avhandlingar som ges ut i Sverige och som är skrivna på något annat språk än svenska.

MINS – Meddelanden från Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet 46–48.

Under 1999 har följande rapporter kommit i denna serie. Nr 46 *Elizabeth Nylund: Ett halvsekel med IES*, nr 47 *Sven Lange: Till frågan om ortografisk norm på 1600-talet*, nr 48 *Magnus Källström: Torbjörn skald och Torbjörn – studier kring två mellansvenska runristare.*

MISS – Meddelanden från Institutionen för svenska språket 25–30. Göteborgs universitet.

Under 1999 har följande rapporter utkommit i denna serie. Nr 25 *Från dataskärm och forskarpärm. Språkliga studier tillägnade Birgitta Ernby i juni 1999*. [Se egen artikel ovan.] 26 *Ingrid Zachrisson: Med Reine i centrum. Om berättartekniken i P C Jersilds roman Barnens ö med särskild analys av erlebte rede*, nr 27 *Maria Ålander: Nyord i svenskan sedan 1985. Hur väl förstås de och hur mycket används de?*, nr 29 *Susanna Karlsson: Svaga och starka verb – vilken styrka har de?*, nr 30 *Jenny Nilsson: Interjektioners funktion. En studie av interjektioners funktion i samtal*.

Målföret. Medlemsblad för Nya Tungomålsgillet.

Detta medlemsblad har under 1999 utkommit med fyra nummer. Förutom artiklar, insändare om de nutida språket, frågeavdelning, finns även andra artiklar med textprov från äldre tider, väl värda omläsning, och på dialekt, allt för att visa den rikedom som finns i svenskan. Bland artiklarna kan nämnas i nr 1 *Karl-Axel Holmberg: Vendelmål i Elsie Johanssons romaner Glasfågeln och Mosippan*, i nr 2–3 *Thomas Görling: Svenska stationsnamn*, i nr 4 *Erik Swahla: Om vietnamesiska*.

Möten – en vänbok till Roger Säljö. Red. Ullabeth Sätterlund Larsson och Kerstin Bergqvist. SIC 39 Linköpings universitet. Tema Kommunikation 1999. 527 s.

Bland de många bidragen i denna vänskrift kan nämnas: *Christina Baggens & Ullabeth Sätterlund Larsson: "Men nu förstår ni, nu rekommenderar vi andra saker"* En studie av distriktsköterskans rådgivning vid första hembesöket hos föräldrar som fått barn, *Konstantin Economou & Per-Anders Forstorp: Medialisering i offentliga samtal och praktiker*, *Christian Svensson & Viveka Adelswärd: Berättelsen om Estonia. En analys av svenska passagerares och estniska besättningsmäns berättelser i media*.

Petrus Lagerlöfs collegium 1691 angående vårt Svenska språks cultiverande. Utg. av Hans H. Ronge, Börje Tjäder, Gun Widmark. Nordiska texter och undersökningar utgivna av Lennart Elmevik och Mats Thelander 27. Uppsala universitet 1999. 256 s.

För drygt 300 år sedan, 1691, höll professor Petrus Lagerlöf en serie föreläsningar om svenska språket – på svenska, vilket då var något alldeles nytt i den akademiska världen, där latin var det lärda språket. Den här utgåvan innehåller dels hans föreläsningsmanuskript, dels hans eget utkast till ett tryckmanuskript. Utgivarna påpekar det märkliga att Lagerlöf och hans insatser knappast har uppmärksammats i svensk språkhistorisk forskning; själv ansåg att han hade gjort en betydelsefull insats, "iag är dhen första som har regulerat vårt språk" står det på ett ställe. I de inledande kapitlen presenteras författaren och situationen i vilken manuskripten tillkommit. Även de dissertationer som blev en följd av föreläsningarna behandlas.

På väg. Svenskläraryöreningens årsskrift 1999. Red. Hans-Eric Ekengren. 106 s.

I en rad artiklar behandlas svenskämnet framtid. Bl.a. handlar det om läs- och skrivprocessen, vilken betydelse den nya informationstekniken kan få för skrivandet, att svenskämnet är centralt för de kompetenser som behövs inom tjänstesamhället. Övergripande är svenskämnet betydelse för den enskilda människans personlighetsutveckling *genom språket*. Språket skapar lust och skänker rikedom. Boken avslutas med ett register över årgångarna 1989–1998.

Runor och namn. Hyllningsskrift till Lena Peterson den 27 januari 1999. Namn och samhälle 10. Uppsala universitet 1999. 167 s.

Bland bidragen i denna hyllningsskrift kan nämnas *Thorsten Andersson: Häjla, Rökstenens by*, *Patrik Larsson: Ristaren*

Visätes beteckning av palatalt *r*, *Evert Melefors*: Gotländska runmästare, *Lennart Moberg*: Ortnamnet *Lytta*.

Språk och stil. Tidskrift för svensk språkforskning. Ny följd 9/1999. 211 s.

Årgången innehåller följande större artiklar: *Gösta Holm*: Svensk språkvetenskap inför ett tvåhundraårsminne (det är minnet av "Svenska språkets lagar" av Johan Erik Rydqvist som avses), *Gun Widmark*: Hovspråket – en talarts uppgång och fall, *Tomas Riad*: "Allting ryms i varje frö". Om suffixet *-(i)sk*, *Ulrika Jakobsson*: Svenska och franska språkets referens till stående person. En analys av den kognitiva semantikens perspektiv, *Lars Melin*: Hur bra är paratexter?, *Ulla Melander Marttala*: Medicinska fackord i läkare-patientsamtal. Interaktionella aspekter, *Victoria Dryselius & Katarina Lundin*: Med ungdomligt språk i bagaget – kontinuitet i språket avspeglad i tre kvinnors samtalsstil.

Som vanligt finns det också recensioner av nyutkommen språkvetenskaplig litteratur.

Stille, Per: *Runstenar och runristare i det vikingtida Fjädrundaland. En studie i attribuering*. Runrön 13. Institutionen för nordiska språk. Uppsala universitet 1999. 245 s. Ak.avh.

I denna avhandling diskuteras frågan hur man kan attribuera runstenar i området *Fjädrundaland* till bestämda ristare.

Svartvik, Jan: *Engelska – öspråk, världsspråk, trendspråk*. Norstedts 1999. 405 s.

Författaren, tidigare professor i engelska vid Lunds universitet, ger en exposé över engelskans historia och utbredning. Som framgår av titeln får vi följa ett språk, som först bara talades på en ö men som kommit att bli ett världsspråk. Engelskan i alla dess varianter beskrivs, och även språkpolitiska frågor berörs. Boken presenteras utförligt av Margareta Westman i *Språkvård* 3/1999.

Svensk sakprosa 25–28. Institutionen för nordiska språk vid Lunds universitet.

Under 1999 utkom följande rapporter i denna serie: Nr 25 *Lena Lötmarker: Språkriktighet, affärsbrev – och retorik?* Läroverkens skrivundervisning under 1900-talets första hälft, nr 26 *Björn Melander: Vetenskap och underhållning.* Den allmännyttiga uppsatsen i den svenska almanackan från 1749 till 1990, nr 27 *Per Ledin: Texter och textslag – en teoretisk diskussion*, nr 28 *Gudrun Alinder: Ord och bild i samverkan.*

Svenska i utveckling 10–13. FUMS-rapport 193–196. Gruppen för nationella prov i svenska. FUMS. Uppsala universitet.

Under 1999 utkom följande rapporter i denna serie: Nr 10 (FUMS-rapport 193) *Anne Palmér: Tankar om tal – lärares och elevers syn på muntlig framställning i undervisning och bedömning*, nr 11 (FUMS-rapport nr 194) *Helena Olevard: "Tonårsliv"*. En pilotstudie av 60 texter från standardproven för skolår 9 åren 1987 och 1996, nr 12 (FUMS-rapport 195) *Eva Östlund-Stjärnegårdh: Principen och praktiken.* En enkätundersökning av lärares syn på bedömning av gymnasieelevers texter, nr 13 (FUMS-rapport 196) *Svenska på prov. Arton artiklar om språk, litteratur, didaktik och prov. En vänskrift till Birgitta Garme på 60-årsdagen den 24 november 1999.* [Se egen artikel nedan.]

Svenska på prov. Arton artiklar om språk, litteratur, didaktik och prov. En vänskrift till Birgitta Garme på 60-årsdagen den 24 november 1999. Svenska i utveckling nr 13. FUMS-rapport 196 Gruppen för nationella prov i svenska. FUMS. Uppsala universitet. 1999. 150 s.

Bland bidragen i denna vänbok kan nämnas *Mats Thelander: Prov på svenska*, *Frøydis Hetzberg: Å didaktisere et fag – hva er det?*, *Ingrid Nettervik: Vad är egentligen meningen? Några tankar kring litteraturläsning i skolan*, *Björn Melander: Betyg och resultat – om en "medeluppgift"*.

Svenskläraren. Tidskrift för Svenklärföreningen.

Under året har tidskriften utkommit med 5 nummer med olika teman: Nr 1 skrivkonsten, nr 2 låna, läs, lär (om biblioteken), nr 3 bilder, nr 5 Tala till (två)tusen (om retorik). Från nr 1 kan nämnas en artikel av Åke Pettersson, där han hävdar att gymnasisterna i dag skriver ett mindre vuxenliknande språk än förr, i nr 3 ifrågasätts detta påstående av Helena Orvad.

Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsspråksperspektiv.

Red. Kenneth Hyltenstam. Studentlitteratur 1999, 366 s.

Sveriges inhemska språk behandlas utifrån sina varierande villkor. Med "inhemska språk" avses här de språk som använts i Sverige under 100 år och mera. Begreppen "språk" (i motsats till "varietet") och "minoritetsspråk" diskuteras i inledningen. Det är följande språk som presenteras: samiska, tornedalsfinska (meankieli), sverigefinska, jiddisch, teckenspråket och svenska. Man kan alltså notera att samiskan med alla sina varieteter räknas som *ett* språk, medan tornedalsfinskan avskiljts som eget språk och här alltså inte räknas som en form av sverigefinskan. Att majoritetsspråket svenskan tagits med motiveras med att svenskan i den aktuella globaliserande och politiska situationen håller på att få en minoritetsställning. Boken anknyter till den aktuella debatten om minoritetsspråk i Sverige i och med Sveriges undertecknande av den europeiska minoritetsspråkkonventionen. Boken presenteras utförligt av Margareta Westman i Språkvård 3/1999.

Synpunkter på en svensk grammatik. Inlägg vid Svenska Akademiens grammatiksymposium 4–5 mars 1985. Norstedts 1999. 80 s.

Inför utarbetandet av en ny stor grammatik anordnade Svenska Akademien ett symposium där forskare fick lägga fram synpunkter på hur en sådan grammatik kunde utformas. I denna skrift har dessa synpunkter samlats och det är intressant att ta del av dem när nu grammatiken har kommit Bland deltagarna

var de tre personer som fick uppdraget att skriva grammatiken [se nedan under *Teleman*]

Tefa. Text och fackspråksforskning. Rapporter 27–30. Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet.

Under 1999 utkom följande rapporter i denna serie: Nr 27. *Harry Näslund*: Pengar som vetenskaplig term – en syntagmatisk studie, nr 28 *Marie Andersson*: Språkattityder i Sverige, nr 29 *Anna-Maria Karlsson*: Svenska chattares hemsidor, nr 30 *Helena Palm*: Molekylär svenska.

Teleman, Ulf, Staffan Hellberg och Erik Andersson: Svenska Akademiens grammatik. 1. Inledning – Register, 2. Ord, 3. Fraser, 4. Satser och meningar. Svenska Akademien, Norstedts Ordbok 1999. 296 + 768 + 704 + 977 s.

Med detta verk på sammanlagt 2 745 sidor uppdelat i 4 band har Svenska Akademien uppfyllt det andra av sina ålägganden enligt stadgarna. Det första var att utarbeta en ordbok, det andra att utarbeta en grammatik. Det är den mest omfattande grammatik över svenska språket som finns, och därmed är svenskan nu är ett av världens bäst beskrivna språk med Svenska Akademiens förre sekreteraren Sture Alléns ord. Enligt förordet är det en deskriptiv grammatik, men det redovisar normativa omdömen genom formuleringar som "Språkvårdare rekommenderar ...". Den beskriver såväl skrivet som talat standardspråk. I Språkvård 2/2000 finns inte mindre än fyra recensioner av grammatiken.

Utanlandske namn i Norden. Rapport frå NORNA's tjuettesette symposium i Oslo 28.–30. mai 1997. Utgiven i samarbete med Nordisk språkråd. Red. Botolv Helleland & Lars Nilsson Nornarapporter 68. Norna-förlaget Uppsala 1999. 263 s.

Norna, Nordisk kommitté för namngranskning, anordnade 1997 ett symposium om utländska namn i Norden. Bakgrunden var FN:s arbete med nationell och internationell standardisering av geografiska namn. Även personnamn och andra namn togs

upp. Bland artiklarna kan nämnas: *Jan Brodal*: Endonymi eller eksonymi. Noen prinsipielle og praktiske betraktninger, *Peter Slotte*: Utländska namn på finska och svenska i Finland – och tvärtom, *Patric Chaffey*: Problems concerning the translation of the names of Norwegian firms and institutions into English, *Vera Lif*: Vad händer med invandras namn i Sverige?